

ПОДГОТОВКА НА СЕПРАВОСЛАВНИОТ СОБОР

Извештај на Светејшиот Патријарх Кирил
на Архиерејскиот Собор
на Руската Православна Црква
2 февруари 2016 година

*Со блајослов на Нејовојо Високојреосвешенсјво,
Мийройолий Кумановско-осојовски і. д-р Јосиф*

Превод од руски јазик:
М-р отец Филип Станковски

ПОДГОТОВКА НА СЕПРАВОСЛАВНИОТ СОБОР

Извештај на Светејшиот Патријарх Кирил
на Архиерејскиот Собор
на Руската Православна Црква
2 февруари 2016 година

Кумановско-осоговска епархија
2016

Подготовка на Сеправославниот Собор

Ние веруваме дека Црквата Христова е Една, Света, Соборна и Апостолска, како што за тоа јасно е кажано во Символот на верата. Црквата е една по својата природа. Многуге автокефални Цркви во светот се само форма на историското битие на Црквата која е најпогодна за остварувањето на нејзината спасителна мисија. Ние исто така знаеме дека донесувањето на решенија во Црквата, кои имаат значење за целата православна Полнота, секогаш барало учествување, ако не на сите православни архиереи, тогаш, во секој случај, на претставници од секоја Помесна Црква. Во тој случај, Вселенските Собори и некои други Собори од сеправославно значење, се јасен израз на единството на Црквата, на нејзината соборна суштина, одраз на нејзиното самосознание како едно тело во Христа (види Рим. 12, 5). При тоа, донесувањето на заклучоците од страна на Полнотата на Црквата на овој или оној Собор, секогаш се остварувало постепено и, како што покажува црковната историја, никаков Собор не може да Црквата да ѝ наметне свои решенија ако тие се отфрлени од Божјиот народ, ако немало општецрковно согледување на соборните правила. Затоа, ниеден Вселенски Собор не постанува таков само од фактот на неговото свикување: неговото реално значење постанува очевидно само после некое, понекогаш многу долго време.

Претстојниот Свет и Велик Собор на Православната Црква ние не го нарекуваме Вселенски. За разлика од древните Вселенски Собори, тој не е повикан да решава прашања кои се однесуваат на учењето на верата, зашто тие одамна се решени и немаат потреба од повторен преглед. Тој исто така не е повикан да внесува некакви новотарии во литургискиот живот на Црквата, во нејзиното канонско устројство. Притоа тој може, ако биде правилно подготвен, да стане важен фактор во зацврстувањето на меѓуцрковното единство и взаемните односи, а исто така да послужи за уточнување на оние одговори кои Православната Црква, на основа на своето многувековно Предание, ги дава на прашањата од современоста. И само во таков случај може да биде Сеправославен, ако во него земат учество претставители од сите општопризнати автокефални Православни Цркви.

Во текот на скоро целото последно илјадалетие, соборното општење помеѓу Помесните Цркви било отежнато. Една од причините за тоа бил фактот што во текот на многу столетија сите древни Патријархати се наоѓале под муслиманско владеење. И случувањата во XX век исто така не биле благопријатни за развивањето на меѓуцрковното општење: доволно е да се потсетиме на Балканските војни, на Првата светска војна, на револуцијата во Русија, која постави почеток на жестокото гонење на Црквата, на распадот на Османлиската империја и депортирањето на христијаните од Мала Азија, и на крај, на Втората светска војна.

Притоа, веќе во 1923 година во Истанбул, од страна на Константинополската Црква бил свикан Меѓуправославен конгрес, а во 1930 година – Меѓуправославна комисија за подготовка која заседавала во Ватопедскиот манастир на Атон. Тие први обиди за сеправославно взаемно дејствување се покажале неуспешни. Некои Помесни Цркви не учествувале во тие приеми, за Руската Православна Црква поради случувањата од тоа време, тоа било и невозможно. Работата на Меѓуправославниот конгрес во Истанбул поминала целосно во реформаторски дух на отфрлање на Преданието. Поради таа причина неговите решенија подоцна од никого не биле признати – освен решенијата за новиот календар кои биле прифатени од некои Цркви по цена на жалосните расколи кои следеле.

Со општоправославни иницијативи во XX век настапувала не само Константинополската Црква. Така, по иницијатива на Московскиот Патријархат, во 1948 година во Москва се одржал Совет на Поглаварите и претставниците на Помесните Православни Цркви, по повод празнувањето на 500 годишнината на автокефалноста на Руската Православна Црква. Притоа неговите решенија не биле прифатени од оние Помесни Цркви кои сметале дека само Константинополскиот Патријарх може да свикува било какви совети од општоцрковно значење.

Реалното активирање на усилбите за подготовка на Светиот и Велик Собор на Православната Црква започнале во 1961 година, на Првиот сеправославен совет кој се одржал на островот Родос во Грција. Таму бил составен опширен каталог од повеќе од сто теми кои требало да бидат разгледани на идниот Собор. Нешто потоа, на Четвртиот сеправославен совет во Женева, во 1968 година, било донесено решение да се продолжи идната подготовка за Соборот во рамките на Сеправославниот подготвителен совет и на Меѓуправославните подготвителни комисии кои му претходеа. Тој формат на подготовка се зачувал до денешен ден.

На советот во Родос, во 1961 година, на сите Помесни Цркви им било предложено да дадат своја гледна точка на утврдените теми. Руската Православна Црква со сета одговорност пристапила кон нивна разработка. Во 1963 година, Светиот Синод со таа цел составил специјална Комисија под претседателство на блаженоупокоениот Митрополит Ленинградски Никодим, во која влегле водечките богослови на нашата Црква – јерарси, клирици и лаици. За петте години од своето постоење, Комисијата поминала огромна работа, подготвила документи по сите теми од каталогот, без исклучок. Нема да биде преувеличување ако кажеме дека Руската Црква во тоа време дала придонес без преседан во подготовката за Сеправославниот Собор, и не само што била подготвена за негово спроведување, туку по сите теми предлагала конкретни, измерени проекти за соборните документи, кои биле резултат на трудот на најдобрите богослови на нашата Црква. Притоа, во 1971 година, претставници од неколку Православни Цркви почнале да настојуваат на неопходноста од суштинско кратење на предложените теми на Соборот. Како резултат, Првиот Сеправославен предсоборен совет во 1976 година ја скра-

тил бројката на темите до десет. Нивното идно разработување било во рамките на Меѓуправославните подготвителни комисии, а исто така и на Вториот и Третиот Сеправославен предсоборен совет во 1982 и 1986 година.

Во 1990-те години таа работа запрела на долго време. Причина за тоа било создавањето на таканаречената автономна Естонска православна црква од страна на Константинополскиот Патријархат во 1996 година на канонска територија на Московскиот Патријархат, и намерата да ја направи полноправен учесник на пресоборниот процес, со што нашата Црква не е согласна. Перспективите за возобновување на подготовката на Сеправославниот Собор се појавиле дури во 2008 година, кога на средбата помеѓу Претстојателите на Помесните Православни Цркви било донесено решение според кое на подготовните мероприятияја за Соборот во иднина ќе учествуваат претставители само на автокефални Цркви, но не на автономни, кон кои се вбројува структурата на Константинополскиот патријархат во Естонија. Претстојателите на автономните Цркви оттогаш не учествуваат самостојно во предсоборниот процес, туку во состав на делегациите на своите киријархални Цркви.

Процесот на подготовка за Соборот беше предложен на подготовните комисии, и во 2009 година, на Четвртиот Сеправославен предсоборен совет. Во март 2014 година јас зедов учество во Синаксисот на Претстојатели на Помесните Православни Цркви во Истанбул, каде што беше донесен заклучок за свикување на Сеправославен собор во 2016 година, „ако тоа не го попречат непредвидени ситуации“. Се предлагаше, за останатото ограничено време да бидат активирани усилбите на сите учесници на предсоборниот процес.

Со таа цел, Собранието на Претстојатели создаде Специјална меѓуправославна комисија која успеа да разгледа три проекта од соборните документи и да ги усогласи истите во рамките на Петтиот Сеправославен предсоборен совет кој помина во октомври минатата година. Тоа се текстови за важноста на постот, за односите на Православната Црква со останатиот христијански свет и за поредокот на прогласување на црковна автономија. Кратко ќе се задржам на секој од нив.

Документот „Важноста на постот и неговото спроведување во денешницата“ претставува опширен опис на општепознатото и опште-применото учење на Црквата за постот. Во документот се разоткрива духовната смисла на постот и се конкретизира практиката на неговото спроведување во современи услови. Покрај распространетите озборувања од страна на непријателите на Црквата за укинување на постовите или негово скратување, проектот на соборниот документ директно пропишува без исклучок да се пазат сите востановени пости од страна на Црквата. И повеќе од тоа, во документот за прв пат општецрковно се потврдува задолжителниот карактер на Божикниот, Петровиот и Успенскиот пост кои, за разлика од постот во Светата Четириесетница, не се спомнуваат во древните свештени канони.

Проектот на документот од Сеправославниот Собор „Односите на Православната Црква со останатиот христијански свет“ бил составен на основа на два текста разработени уште во 80-те години, од кои едниот бил посветен на т. н. екуменистичко движење, а вториот – на обостраниот дијалог на Православната Црква со инославните соопштества. Неопходноста од нивното суштинско преразгледување беше диктирана од оние измени кои се случија во последните децении во цел ред протестантски деноминации. Многу од нив, под влијание на секуларната идеологија, застапаа на патот на преразгледување не само на своето вероучење, туку и на самите основи на христијанскиот морал. Тоа ја побуди и Православната Црква да го разгледа својот однос кон ваквите соопштества. Нашата критика беше примена при преработката на дадениот документ. Во своите главни позиции тој ги има основните решенија прифатени во 2000 година на јубилејниот Архиепископски Собор на нашата Црква „Основните принципи на односот на Руската Православна Црква кон инославието“. Така, во проектот на документот од Сеправославниот Собор јасно се зборува за тоа дека односите на Православната Црква кон инославните цркви *ѝреба да се ѝрадаѝ на најскороѝо и најѝравилно ѝојаснување од нивна сѝрана на еклесиолошкаѝа ѝемаѝишка, особено во обласѝа на учењеѝо за ѝаинсѝиваѝа, блаѝодаѝиѝа, свешѝенсѝивоѝо и аѝосѝолскоѝо ѝреемсѝиво во целосѝи. Одделно е кажано дека Православната Црква, макар што учествува во работата на Советот на цркви од целиот свет, не ја ѝрифакѝа идејаѝа на „еднаквосѝи ѝомеѓу конфесиѝиѝе“ и не може да ѝо смеѝа единсѝиво-*

ио на Црквата како некој меѓуконфесионален комитет. Се разбира, во документот не се зборува за никакво соединување на Православната Црква со инославните.

Следниот проект кој е усогласен во рамките на предсоборниот процес е – „Автономијата и начинот на нејзиното прогласување“. Во него се потврдува правото на секоја автокефална Црква самостојно да го дава овој или овој степен на автономија на некој свој дел, со исклучок на епархиските структури кои се положени во регионите на православната дијаспора.

Во рамките на Собранието на Претстојатели на Помесните Православни Цркви кое беше пред неколку дена во Шамбези (Швајцарија), во кое јас зедов учество, успеавме да го доработиме и едногласно да го прифатиме проектот на соборното решение за уште една тема од списокот на денот на Сеправославниот Собор – „Мисијата на Православната Црква во современиот свет“. На неговата согласност му претходеше долго разгледување и во неколку наврати многу неедноставни дискусии на предсоборните мероприятия; не еднаш тој документ се разгледуваше и од нашиот Свет Синод, а исто така и од Синодската библиско-богословска комисија. Толку напрегатата и долга работа над документот не е за чудење, зашто токму во него Православната Црква дава согласна оценка на сложените и многу тревожни процеси кои се случуваат во социјалниот, економскиот, политичкиот и моралниот живот на современото општество. Во текстот не се дава предимство на некоја од суштинските политички концепции, не се дава предимство на една од моделите на економијата над друга, во него Црквата, исполнувајќи ја својата спасителна мисија, повторно му напомнува на светот дека коренот на скоро сите предизвици и проблеми во современото општество е заборавањето на Божјиот закон од страна на луѓето, губењето на моралните ориентири, извртеното разбирање на слободата, достоинството на човекот и справедливоста. Тоа го прави документот најактуелен од оние кои се вклучени во списокот на денот на Светиот и Велик Собор. Би сакал да потенцирам дека токму на Руската Православна Црква ѝ успеа да даде значителен придонес во неговото формирање, поради тоа што многу од социјалните

прашања кои ги допира се веќе разработени во *Основниите на социјалната концепција* и во други важни документи на нашата Црква.

Уште еден проект кој беше суштински преработен на минатото Собрание на Претстојатели е: „Таинството на бракот и пречките кон него“. Порано тоа носеше наслов „За пречките кон бракот“, потполно одразувајќи ја неговата содржина. Составен уште во 80-те години, документот навистина претставуваше не повеќе од суво набројување на степените на сродство и ситуации во кои, склучувањето на црковниот брак, не се дозволува според каноните. Нашата Црква не еднаш повикуваше да се актуелизира овој текст, да се дополни со изложување на црковното учење за бракот како сојуз на маж и жена, да се даде одговор на предизвиците кои се закануваат на институцијата на семејството во современиот свет. На заседанијата на Специјалната меѓуправославна комисија и Петтиот Сеправославен совет тие предлози беа нецелосно прифатени. Но на Соборот на Претстојатели, на поголемиот дел од учесниците, неопходноста за понатамошното разгледување на овој документ им стана очигледна. На крајот, текстот во значителен степен беше дополнет и подобрен, што ни дозволи да го потпишеме. Притоа документот не им одговараше на сите Помесни Православни Цркви: Антиохискиот и Грузискиот Патријархат не го потпишаа овој проект. Понатамошната судбина на овој документ ќе биде определена во текот на меѓуправославните консултации до Соборот.

Соборот на Претстојатели исто така го појасни карактерот на разгледувањето на темата на идниот Собор: „Православната дијаспора“. Во што е неговото значење? Како што е познато, како резултат на масовните иселувања во XX век, на териториите кои не влегуваат во канонска јурисдикција на ниту една од Помесните Цркви има многу православни луѓе. Помеѓу нив има и јерарси и клирици од разни јурисдикции. На таков начин настанала ситуација кога во еден град има неколку православни епископи од различни Помесни Цркви. Во 2009 година, од Сеправославниот предсоборен совет беше одобрено создавање на органи на советот во неколку региони од светот – собранија на сите православни епископи кои служат во даденото место. Согласно со тоа решение, тие органи имаат консултативен карактер, и нивното постоење воопшто не ги ограни-

чува канонските права на православните архиереи од различните јурисдикции во дијаспората и нивната поврзаност со свештеноначалството на своите Помесни Цркви. Во 2009 година се сметаше дека ваквата положба ќе делува привремено, додека Сеправославниот Собор не донесе друго, постојано решение. Притоа објективниот, трезвен поглед на проблемот со дијаспората, и воглавно, веќе задобиеното искуство од работата на Епископските собранија кое, од една страна, јавно сведочи за единството на Православната Црква, а од друга, го потврдува природното право на секоја од Помесните Цркви да му служи на своето паство во дијаспората, покажале дека никакви нови соборни решенија по таа тема не се потребни, и праксата која денес постои во Епархиските собранија треба да се сочува и во иднина.

Одделно треба да се каже за темата „Автокефалноста и начинот за нејзино прогласување“. Нашата Црква, како и многу други Помесни Цркви, не еднаш настојувала на тоа дека нејзиното разработување треба да биде завршено, а проектот на документот да биде изнесен на Сеправославниот Собор. На Меѓуправославната подготовна комисија во 2009 година беше достигната принципиелна согласност по однос на процедурата за прогласување на автокефалност. Најпрвин треба да се добие согласност од Мајката Црква, потоа да се достигне општоправославен консензус. Потем се издава томос за автокефалност кој е потпишан од Претстојателите на сите постоечки општопризнати автокефални Цркви. Само поредокот на потпишување на тој томос останува нерешено прашање по оваа тема. Несомнено, и тоа прашање може да се усогласи ако изучувањето на таа тема биде продолжено. Важно е што веќе има општо разбирање за неопходноста од консензус од страна на сите Цркви со што се исклучуваат било какви едностранни дејствија во делото на давањето на автокефалност.

Би било полезно да се уцврсти тоа разбирање на Сеправославниот Собор, имајќи ги во предвид неканонските дејствија на претставници од некои црковни структури во САД и Канада, кои се наоѓаат под јурисдикција на Константинополскиот Патријархат. Игнорирајќи го канонскиот Претстојател на Украинската Православна Црква, Блажениот Митрополит Киевски и на цела Украина Онуфриј, јерарсите на овие структури

само во минатата година неколку пати ги посетуваа пределите на Украина, отворено настапуваа во поддршка на расколниците, им ветуваа признавање на нивната структура како автокефална Црква и притоа тврдеа дека тие дејствуваат од името на Неговата Светост, Патријархот Константинополски Вартоломеј. И иако не еднаш Неговата Светост нè уверуваше дека не ги поддржува таквите дејствија, ваквите изјави на некои од неговите јерарси, врз основа на регуларно повикување кон Константинополскиот Патријарх од страна на лидерите на расколот, директно да се вмешаат во црковната ситуација во Украина, создадоа впечаток дека таквото вмешување после Соборот навистина не е исклучено.

Дури потоа, кога на минатото Собрание на Претстојатели Неговата Светост Патријархот Вартоломеј вети дека ниту за време, ниту по Сеправославниот Собор нема да бидат преземени никакви усилби за да се легализира расколот во Украина, или за да се даде некому автокефалија во едностран поредок, ние се согласивме со неговиот предлог да се одложи разгледувањето на темата за автокефалност и да не се изнесува на претстојниот Свет и Велик Собор. Уверен сум дека даденото ветување од Неговата Светост произлегува од неговото длабоко разбирање на катастрофалните последици по единството на Православната Црква кон кои неминовно ќе доведе едностраното признавање на расколот, со што би се обесценил и самиот Собор и сите решенија прифатени на него.

Сметам дека личното учество на Неговото Блаженство Митрополитот Киевски и на цела Украина Онуфриј на Собранието на Претстојатели, во состав на единствената делегација на Руската Православна Црква, е важен фактор. Средбата и многуте беседи кои поминаа за тоа време, уште еднаш го демонстрира длабокото внимание на Претстојателите на Помесните Цркви и нивните епископати кон ситуација во Украина, кон насилните дејствија кои се случија против канонската Црква од страна на расколничките структури и оние политичари кои ги поддржуваат. Својата поддршка на Украинската Православна Црква и нејзиното миротворно служење во тешки услови на граѓанско противење и порано веќе ја објавија многу Претстојатели. Сега, од лицето на сите Претстојатели, од страна на Неговата Светост Патријархот Вартоломеј, беше кажано: „Ние сите го признаваме Митрополитот Онуфриј како единствена канонска глава на Православието во Украина“.

Завршувајќи го ова изложување за подготовката на Сеправославниот Собор и за Собранието на Претстојатели, би сакал да додадам дека повеќето од предлозите на Руската Православна Црква беа прифатени: Соборот нема да се одржи во Истанбул, туку во православна Грција, на Крит; темата за календарот за која нема општа согласност, воопшто нема да се разгледува; по прашањето за диптисите признаена е како справедлива мислата која беше одамна кажана од наша страна, дека треба со почит да се однесуваме кон историско-оформените особености на Црквите и да се предостави на секоја од нив да се користи со прифатениот од неа диптих (што во пракса секогаш и се случува).

На крај, од Собранието е прифатено одамна предложеното од нас решение за претходна публикација на сите проекти на документи од идниот Собор за знаење на епископатот, свештенството, монаштвото и целиот Божји народ. Што и беше од нас направено: проектите на сите соборни документи веќе се издадени на сајтовите на Московската Патријаршија и на Одделот за надворешни црковни односи, и секој што сака, може да се запознае со нив. Тие текстови се ставени и во вашите папки кои ги добивте при регистрацијата на Архиепископскиот Собор.

www.koe.mk